

K E S K
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Õiguslik analüüs

Ilutulestiku kasutamise piiramise võimalustest

Koostajad:

Siim Vahtrus
Merlyn Mannov
Pille Priks
Kaarel Relve

Veebruar 2019

Sisukord

1. Lähteülesanne ja metoodika	3
2. Ilutulestike kasutamisega kaasnevad keskkonnahäiringud	4
2.1. Müra ja valgus	4
2.2. Saasteained	4
3. Ilutulestike kasutamise piirangud kehtivas õiguses.....	6
3.1. Ilutulestiku müügi ja kasutamise reeglid lõhkematerjaliseaduse kohaselt	6
3.1.1. Pürotehniliste toodete mõiste ja kategooriad.....	6
3.1.2. Vanusepiirangud	6
3.1.3. Nõuded ilutulestike müügile	6
3.1.4. Nõuded ilutulestiku kasutamisele	7
3.1.5. Järelevalve ja sanktsioonid.....	7
3.2. Korrakaitserээglid.....	8
3.2.1. Häiriva müra või valgusefektide tekitamise keeld	8
3.2.2. Häirivuse hindamine	8
3.2.3. Mürahäiringu häirivuse tõendamine	9
3.2.4. Järelevalve ja sanktsioonid korrakaitserээglite rikkumise eest	10
3.3. Kokkuvõtte kehtivas õiguses sätestatud piirangutest.....	10
4. Ilutulestike kasutamise piirangud teistes EL riikides	11
4.1. Soome	11
4.2. Rootsi.....	11
4.3. Saksamaa.....	11
4.4. Austria.....	11
4.5. Tsehhi	12
4.6. Inglismaa	12
5. Võimalikud täiendavad piirangud	13
5.1. Võimalike piirangute sisu ja koostõla kehtiva õigusega.....	13
5.1.1. Ajaliste ja ruumiliste kasutuspiirangute kehtestamine KOV poolt.....	13
5.1.1. Täiendavad riiklikud müügipiirangud.....	15
5.1.2. Ilutulestiku maksustamine	15
5.2. Piirangute proportsionaalsus.....	16
5.2.1. Proportsionaalsust mõjutavad tegurid	16
5.2.2. Esialgne hinnang erinevate lahenduste proportsionaalsusele	16
5.2.3. Lahenduste modaliteedid ja nende mõju proportsionaalsusele	17
5.3. Eelistatavad lahendused.....	18

1. Lähteülesanne ja metoodika

Käesolev lühianalüüs on koostatud Tallinna Keskkonnaameti tellimusel, eesmärgiga selgitada vajadust ning võimalusi täiendavate piirangute kehtestamiseks, mis aitaks vähendada ilutulestikuga kaasnevaid keskkonnahäiringuid, eelkõige mürähäiringuid.

Käesolevas analüüsis antakse esmalt ülevaade ilutulestiku kasutamisega kaasnevatest häiringutest (ptk 2), seejärel aga ülevaade kehtivatest olulisimatest piirangutest (ptk 3). Piirangutest ülevaate andmisel on seejuures tuginetud ka asjakohasele kohtupraktikale. Kehtivate piirangute puhul on kokkuvõtteks antud hinnang, milliseid ilutulestiku kasutamise aspekte ning kuivõrd tõhusalt aitavad need kontrollida.

Analüüsi 4. peatükis on lühidalt kirjeldatud teistes EL riikides kehtivaid piiranguid, keskendudes seejuures riikidele, mis asuvad Eestile geograafiliselt ning kultuuriliselt lähedal (Skandinaavia, Kesk- ja Ida-Euroopa riigid).

Analüüsi 5. peatükk keskendub võimalike täiendavate piirangute kaardistamisele. Kehtiva õigusega kooskõlas olevate ja keskkonnahäiringuid otsesemalt vähendada võimaldavate meetmete osas on lisatud esialgne hinnang meetmete proportsionaalsusele. Tulenevalt asjaolust, et lõplik hinnang proportsionaalsusele sõltub häiringute jaotumisest nii ajas kui ruumis ning ilutulestike müügi ja kasutuse andmetest, ei ole käeolevas analüüsis selles küsimuses antud lõplikku seisukohta. Küll on lähtuvalt välisriikide praktikast ning esialgsest hinnangust proportsionaalsuse küsimuses välja toodud eelistatav lahendus.

Töö koostasid SA Keskkonnaõiguse Keskus juristid Siim Vahtrus, Merlyn Mannov ja Kaarel Relve ning juristi abi Pille Priks.

2. Ilutulestike kasutamise kaasnepid keskkonnanäringud

Ilutulestike kasutamine on levinud kogu maailmas, samas toob nende kasutamine kaasa ka mitmeid kahjulikke kõrvalmõjusid. Vaatemängulise efektiga kaasnev müra, valgus, värv ja suits on tegelikult tõsised keskkonnanäringud, millel on ebasoodne mõju keskkonnale ja selle kaudu inimese tervisele ning ka koduloomade tervisele ja heaolule.

2.1. Müra ja valgus

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) soovituslike standardite järgi võiks standardmüratase olla öösel 40 detsibelli (dB). Üle 85 dB tugevusega müra võib kahjustada kuulmist, ilutulestike poolt tekitatavad äkkhelirõhutasemed võivad samas ületada 140 dB. Kõrge müratase, eriti kui häiring on pikema kestusega, võib põhjustada rahutust, ajutist või püsivat kuulmislangust, kõrget vererõhku ja unehäireid. Müra võib põhjustada ka tinnitust ja kurtust või süvendada närvisüsteemi haiguslikku seisundit.

Mürast ja valgussähhvatustest enim ohustatud grupid on näiteks väikelapsed ja haiged (epileptikud, posttraumaatilise stressihäire all kannatajad). Ülemäärase müra suhtes on tundlikud ka loomad, kes paanikasse sattudes võivad põgeneda ja vigastada ennast ning teisi. Ilutulestikest põhjustatud müra ja valgussähhvatuste lõplik mõju lindudele on veel teadmata. Enim näivad mõjutatud olevat need linnuliigid, kes ööbivad linnakeskkonnas või linna servaaladel suurte parvedena, nagu veelinnud Lääne-Euroopa linnade märgaladel või varesed-hakid Eesti linnades (Tallinna Keskkonnaameti andmetel). Põhjus seisneb selles, et ilutulestik võib toimida linde peletavalt, justkui mitmesugused heli- ja valgusefektidega linnupeletid, millega püütakse linde ebasobivatest kohtadest eemale peletada. Teisalt leiab Briti Kuninglik Linnukaitseühing (RSPB), et ilutulestiku negatiivset mõju lindudele ei maksa ülehinnata, sest enamik lindusid mõistab ilutulestikku tavalise äikesetormina. Linnustikule avaldatavale mõjule on rohkem hakatud tähelepanu pöörama peale 2011. aastat, kui USA-s Arkansases pimestusid ja sattusid müra ja valgusefektide tõttu paanikasse tuhanded linnud, hinnanguliselt hukkus seal kuni 5000 isendit.

2.2. Saasteained

Ilutulestiku sädemed, valgus- ja värviefekt kestavad kõigest mõned sekundid, kuid sellest tekkinud õhusaaste võib linnade kohal püsida mitmeid tunde. Mitmed uuringud on näidanud, et pärast ilutulestike kasutamist suureneb õhus tahkete osakeste PM10 ja PM2,5 kontsentratsioon.

2016. aastal pärast uusaastapidustusi olid Saksamaal välisõhu saastetasemed ELi soovitatud määrast ligikaudu 26 korda kõrgemad. Ilutulestike kasutamise väljutati atmosfääri 4000 tonni tahkeid osakesi, mis võrdub 15% kogu riigis ühe aasta jooksul sõidukite poolt õhku paisatavate tahkete osakeste kogusega. Halvim mõõtmistulemus saadi Müncheni kesklinnas, kus tahkete osakeste (PM10) tase küündis 1346 mikrogrammini õhu kuupmeetri kohta (soovitatav tase 50 mg/m³).¹

Tahkete osakeste sissehingamine võib põhjustada hingamisteede probleeme. Pikaajaline kokkupuude tahkete osakestega on seotud hingamisteede ja südame-veresoonkonna haigustega. Rasedad naised, lapsed ja astmahaiged on enim ohustatud grupid.

¹ <https://www.sueddeutsche.de/gesundheits/feinstaub-feinstaub-exzess-durch-silvesterfeuerwerk-1.3318973>

Lisaks eralduvad ilutulestike kasutamisel gaasid lämmastikdioksiid ja vääveldioksiid, mis võivad põhjustada hingamisteede probleeme, kui nende kontsentratsioon atmosfääris on lubatust kõrgem. Suitsus hõljub ka väikesi metallosakesi (nt vask, baarium, strontsium), mida kasutatakse ilutulestikus värviefekti saavutamiseks.

Metallosakesed ja ilutulestikes kasutatav oksüdeerija perkloraat võivad sattuda veekogudesse ja põhjavette ning sealtkaudu veeloomade ja inimeste organismi.

3. Ilutulestike kasutamise piirangud kehtivas õiguses

Ilutulestiku kasutust piiravad kehtivas õiguses laiemalt mitmed reeglid, sh ka nt õhukvaliteeti, jäätmekäitlust jms käsitlevad õigusnormid. Samas kõige otsesemalt piiravad ilutulestike müüki, kasutust ning sellest tulenevat mürahäiringut kaks seadust – lõhkematerjaliseadus ning korrakaitseadus. Alljärgnevalt on analüüsitud nende kahe regulatsiooni sisu.

3.1. Ilutulestiku müügi ja kasutamise reeglid lõhkematerjaliseaduse kohaselt

3.1.1. Pürotehniliste toodete mõiste ja kategooriad

Euroopa Liidus on pürotehniliste toodete käitlemine reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2013/29/EL. Eesti õigusesse on direktiiv üle võetud lõhkematerjalide ja pürotehniliste toodete käitlemist reguleeriva lõhkematerjaliseadusega (LMS).

LMS § 3 lg 3 järgi on ilutulestik vaatamäng, mis põhineb ilutulestikuks mõeldud pürotehnilise toote kasutamisel tekkival valgus-, suitsu- või heliefektil. Ilutulestikuks mõeldud pürotehnilised tooted jaotatakse LMS § 4 lg 2 järgi järgmistesse kategooriatesse:

- 1) F1-kategooria – väga madala ohutasemega ja minimaalse müratasemega pürotehniline toode, mis on ette nähtud kasutamiseks piiratud alal ning elamu siseruumis;
- 2) F2-kategooria – madala ohutasemega ja madala müratasemega pürotehniline toode, mis on ette nähtud kasutamiseks väljas piiratud alal;
- 3) F3-kategooria – keskmise ohutasemega pürotehniline toode, mis on ette nähtud kasutamiseks väljas suurel avatud alal ja mille müratase ei kahjusta inimese tervist;
- 4) F4-kategooria – kõrge ohutasemega pürotehniline toode, mida võib kasutada üksnes erialateadmistega isik ja mille müratase ei kahjusta inimese tervist.

3.1.2. Vanusepiirangud

Üheks tähtsamaks pürotehnilise toote käitlemise piiranguks on käitleja vanus. LMS § 41 järgi võib:

- F1-kategooria pürotehnilist toodet müüa vähemalt 12-aastasele isikule, arvestades seejuures tootja poolt pürotehnilise toote pakendile märgitud vanusepiiri;
- F2-, F3-kategooria pürotehnilist toodet võib võõrandada vähemalt 18-aastasele isikule;
- F4-kategooria pürotehnilist toodet võib võõrandada üksnes erialateadmistega isikule.

Kui müüjal tekib pürotehnilise toote võõrandamisel kahtlus ostja vanuses, peab müüja nõudma isikut tõendava dokumendi esitamist. Ka pürotehnilise toote müümisel e-kaubanduse korras peab müüja veenduma, et ostjal on õigus pürotehniline toode omandada.

3.1.3. Nõuded ilutulestike müügile

LMS-s ning selle seaduse § 24 lg 5 alusel on kehtestatud nõuded ilutulestike müügile², olulisemaks võib pidada järgnevaid piiranguid:

---

² Majandus- ja taristuministri 17.08.2017. a määrusega nr 45 „Pürotehnilise toote müügikohale, ilutulestiku korraldamisele ja pürotehnilise toote hävitamisele esitatavad nõuded“ (edaspidi Majandus- ja taristuministri määrus nr 45)

- Ilutulestiku müügiks, v-a F1-kategooria toodete müügiks, on vajalik tegevusluba. Vastavat luba annab välja Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, loataotluse kooskõlastavad Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet. Lisaks eelnimetatud asutustele teavitatakse loa andmisest, kehtivuse peatamisest ning kehtetuks tunnistamisest ka kohaliku omavalitsust. Tegevusloa andmisest keeldumise alused on (ammendavalt) loetletud LMS § 14 lg-s 2;
- Suures mahus ilutulestike müügil võib olla vajalik ka käitamisluba (seda küll vaid juhul, kui müügikohas hoitakse üle 100 kg toodet). Loa andja ning kooskõlastajad on üldjoontes samad, mis tegevusloa puhul, täiendavalt tuleb luba vaid kooskõlastada Päästeametiga;
- Keelatud on ilutulestike müük avalikul üritusel ja tänava- või turukaubanduse korras;
- Keelatud on paugutite müük tarbijale (paugutiks on pürotehniline toode, mis peamiselt tekitab pauguga heliefekti);
- Ilutulestiku müümine on keelatud teatud asukohtades, nt peamiselt avalike ürituste korraldamiseks ette nähtud hoonetes;
- Piiratud on lõhkematerjali kogus, mida ühes müügikohas võib hoida (piirangud ei kehti selvemüügis lubatud (F1-kategooria) ilutulestiku osas);

Ajalisi/hooajalisi piiranguid pürotehnilisele müügile samas seatud ei ole.

3.1.4. Nõuded ilutulestiku kasutamisele

Ilutulestiku kasutamisele kohalduvad kõik üldised käitlusnõuded, mille eesmärk on tagada ilutulestiku ohutus. Ohutuse mõiste on samas LMS-s defineeritud kitsamalt kui nt ohu mõiste korrakaitseasutades – LMS § 5 lg 2 kohaselt loetakse ohutuseks seisund, mis on saavutatud, rakendades abinõusid, et vältida õnnetust ja õnnetuse korral tulla toime selle tagajärgedega.

Täpsemad nõuded ilutulestike kasutamisele on sätestatud nii LMS-s kui Majandus- ja taristuministri määruses nr 45. Olulisemad reeglid on järgnevad:

- Ilutulestikku võib kasutada üksnes vastavalt selle kasutusotstarbele, kooskõlas ohutusnõuetega ning arvestades toote kasutamisele määratud vanusepiirangut. Samuti tuleb arvestada avalikus kohas käitumise ja avaliku korra nõudeid.
- F1, F2 ja F3-kategooria ilutulestike kasutamiseks oma tarbeks pole vaja tegevusluba (eeldatakse, et oma tarbeks kasutatava ilutulestiku netomass ei ületa 20 kg).
- avalikul üritusel F3- ja F4-kategooria ilutulestiku kasutamisel ning tiheasustusega asulas F4-kategooria ilutulestiku kasutamisel tuleb taotleda luba kohalikul omavalitsuselt. Loa andmine otsustatakse 5 tööpäeva jooksul. Loa andmisest võib keelduda mh juhul, kui ilutulestiku korraldamine rikuks avalikku korda või kahjustaks inimese elu, tervist, asja või keskkonda ja rakendatavad ohutusabinõud ei oleks õnnetuse vältimiseks piisavad.
- Ilutulestiku kasutamisel tuleb koht valida selliselt, et oleks tagatud piisav ohuala (ala, mille sees võib tekkida oht inimesele, varale ja keskkonnale kukkuvatest ilutulestiku jäätmetest, suitsust või tõrke andnud efektlaengust). Ohualas ei tohi viibida ilutulestiku korraldamisega mitteseotud isikuid, vajadusel tuleb ohuala tähistada ning tagada valve.
- Halbade ilmastikuolude jm tegurite esinemisel (kui kaasneks vahetu oht inimesele, keskkonnale või varale) tuleb ilutulestik ära jätta või katkestada.
- Keelatud on paugutite kasutamine.

3.1.5. Järelevalve ja sanktsioonid

LMS § 42 lg 2 p 3 kohaselt teostab riiklikku järelevalvet ilutulestiku kasutamise nõuete üle politsei. Seaduse üle järelevalve teostamisel on politseil õigus rakendada tervet hulka

järelevalve erimeetmeid, sh siseneda valdusesse, valdust läbi vaadata ning vallasasju (sh ilutulestiku rakette) hoiule võtta.

Ilutulestiku kasutamise nõuete rikkumise eest saab algatada ka väärteomenetluse – vastavalt LMS §-le 44 võib nõuete rikkumise korral määrata rahatrahvi kuni 300 trahviühikut (füüsilisele isikule) või kuni 32 000 eurot (juriidilisele isikule).

3.2. Korrakaitsereeglid

3.2.1. Häiriva müra või valgusefektide tekitamise keeld

Nagu eelpool välja toodud, tuleb ilutulestiku kasutamisel arvestada avalikus kohas käitumise ja avaliku korra nõudeid. Korrakaitseseadus (KorS) § 56 lg 1 keelab avalikus kohas (igal ajahetkel) tekitada teist isikut oluliselt häirivat müra või valgusefekte. Lõige 2 sätestab nn öörahu aja (kl 22.00 kuni 6.00, puhkepäevale eelneval ööl kl 00.00 kuni 7.00), millal on keelatud ka mujal kui avalikus kohas tekitada kestvalt või korduvalt teist isikut oluliselt häirivat müra või valgusefekte. Väljaspool avalikke kohti peab rikkumine olema toime pandud öörahu ajavahemiku ajal kas kestvalt või korduvalt (vt ka Tallinna Ringkonnakohtu otsus haldusasjas nr 4-18-1693, p 7), ühekordne lühiajaline häiring ei ole käsitletav öörahu rikkumisena.

Lõike 3 p-s 3 on sätestatud erand, mille kohaselt ei kohaldata nimetatud sätte lõikes 1 ja 2 sätestatud müra ja valgusefektide suhtes, mis on tekitatud ööl vastu 1. jaanuari, ööl vastu 25. veebruari või 24. juunit. Seega ei ole ilutulestiku kasutamine uusaastaööl avaliku korra rikkumiseks sõltumata tekitavast mürast ja valgusefektidest.

Samuti ei rakendu keeld olukorras, kus kohalik omavalitsus on andnud müra või valgusefektide tekitamiseks loa (nt LMS-s reguleeritud ilutulestiku korraldamise loa).

Rõhutamist väärrib, et KorS ei reguleeri üldse päevasel ajal esinevaid mürahäiringuid mitteavalikus kohas. Selline reegel on seotud KorS § 4 lg-s 2 sätestatud printsibiga, mille kohaselt on eraõiguse normide järgimine ja subjektiivsete õiguste ning õigushüvede kaitstud avaliku korra osa vaid niivõrd, kui võrd, kuivõrd kohtulikku õiguskaitset ei ole võimalik õigel ajal saada ja ilma korrakaitseorgani sekkumiseta ei ole õiguse realiseerimine võimalik või on oluliselt raskendatud ning kui ohu tõrjumine on avalikes huvides. Ehk olukorras, kus ilutulestikku kasutatakse mitteavalikus kohas (nt eramaja õuel) viisil, mis häirib naabreid ja tegevus toimub päevasel ajal, tuleks kasutada eraõiguslikke vahendeid oma õiguste kaitseks. Näiteks on mõeldav asjaõiguseaduse (AÕS) § 89 (mis reguleerib omandiõiguse kaitset rikkumiste eest, mis ei too kaasa valduse kaotust) rakendamine, arvestades AÕS § 143 lg-s 1 sätestatud talumiskohustust.

3.2.2. Häirivuse hindamine

Lisaks ei ole ka mitte igasugune häirimine avalikus kohas või ka mitteavalikus kohas öisel ajal korrakaitse seaduse mõttes oluline häirimine, mis on selle seaduse alusel keelatud. KorS § 57 kohaselt tuleb häirivuse hindamisel lähtuda:

- 1) keskmisest objektiivsest isikust,
- 2) eesmärgist, milleks avalikku kohta tavapärast kasutatakse ning
- 3) selle piirkonna tavadest.

Korrakaitseseaduse seletuskirja kohaselt ei saa häirivust hinnata mis tahes isiku subjektiivsest häiritusest, sest inimeste taluvus müra, lärmi, valguse, lõhnade ja muude selliste aistinguliste nähtuste suhtes on suurel määral erinev. Seetõttu tuleb lisaks vaadelda käitumise objektiivset häirivust. Hinnangu, kas vaatlusalune tegevus on keskmise isiku seisukohast häiriv või mitte, saab anda korrakaitseorgani ametnik.

Hindamiseks, kas keskmise objektiivse isiku jaoks on konkreetsel juhul ilutulestiku kasutamisega kaasnevad valgusefektid ja müra oluliselt häirivad, tuleb arvesse võtta mitmeid asjaolusid. Häiringu olulisus sõltub näiteks sellest, kui kaugel on müratekitaja – eelduslikult, mida lähemal, seda tugevam ja häirivam on müra ja valgusefektid isiku jaoks. Samuti on häirivuse seisukohalt oluline, kui kaua häiring kestab – alla minuti kestev ilutulestik on tõenäoliselt keskmise objektiivse isiku jaoks vähem häiriv kui 15 minutit kestev ilutulestik. Lisaks ei kaasne valge ajal pürotehniliste toodete kasutamisega olulisi valgushäiringuid võrreldes pimedaga. Pürotehniliste toodete häirivuse seisukohalt mängib rolli ka nende kategooria - keskmise ohutusemuga pürotehnilise toote kasutamine (F3-kategooria) põhjustab suuremaid häiringuid kui madala ohutusemuga ja madala müratasemega pürotehniline toode (F2).

Häirivuse hindamisel peab arvestama ka avaliku koha tavapärase kasutamise eesmärki. Näiteks võib pürotehniliste toodete kasutamine olla märksa häirivam haiglate, kirikute, loomade varjupaikade, lasteaedade, koolide, vanadekodude jt tundlikumate hoonete vahetus läheduses kui linna servas hajaasustusega alal.

Piirkonna tavadest lähtumine häirivuse hindamisel tähendab väljaselgitamist, kas ilutulestiku kasutamine on piirkonnas tavaks või mitte, mis perioodil see tavapäraselt esineb ning mis kellaaegadel. Vaikses elamurajoonis vahetult korterelamu lähedal 23. detsembri õhtul kl 21.30 võib pürotehniliste toodete kasutamine olla oluline häiring, kui piirkonna tavade kohaselt sel ajal ilutulestikku ei lasta. Samas võib mõnes teises piirkonnas olla tavapärane, et pürotehnilisi tooteid kasutatakse pimedal ajal uusaastaõöle eelneval kolmel nädalal igapäevaselt.

Riigikohus on lahendi nr 4-16-6493 p-s 10.1 selgitanud, et korrakaitseaduse eelnõu seletuskirja kohaselt võib müra „olulise häirivuse“ hindamisel lähtuda rahvatervise seaduse alusel kehtestatud müranormide lubatud piirväärtustest, kuid see ei tähenda, et müranormide piiridesse jääv müra ei võiks teatud piirjuhtudel (nt arvestades müra tekitamise viisi, sagedust, aega, konkreetset kohta) olla käsitatav olulise häirimisena korrakaitseaduse sätete tähenduses. Kuna ilutulestike müra pole kehtiva õiguse kohaselt piirväärtustega üldse reguleeritud (AÕKS § 55 kohaselt ei reguleeri seadus olme- ja meelelahutusürituste müra), siis tulebki selle häiringu puhul lähtuda konkreetse juhtumi eripäradest.

3.2.3. Mürahäiringu häirivuse tõendamine

Riigikohtu praktika kohaselt ei ole mürahäiringu häirivuse tõendamiseks kohustuslik müra mõõtmine, alati ei pruugi müra mõõtmine olla ka võimalik (RKKKo 4-16-6493 p-d 10.1 ja 10.2, vt ka Tallinna Ringkonnakohtu otsus väärteoasjas nr 4-16-6493, p 21 ning Tallinna Ringkonnakohtu otsus väärteoasjas nr 4-17-253, p 11). Seegi on ilutulestike kasutuse osas asjakohane, kuna reeglina on tegemist ühekordsete häiringutega, mille mõõtmine erivahenditega ei ole enamasti võimalik. Tallinna Ringkonnakohtu on leidnud, et asjaolu, kas ehitise, kuhu häiriv müra ulatub, heliisolatsioon vastab nõuetele, ei ole rikkumise koosseisu seisukohalt oluline (väärteoasi 4-17-1753, p 14).

Otsustamiseks, kas müra on käsitatav oluliselt häirivana, peab menetleja hindama tõendeid kogumis ning seejuures peavad kogutud andmed olema piisavad, et vastav hinnang anda (RKKKo 4-16-6493, p 10.2). Tõenditena saab kasutada lisaks müra mõõtmisele (mis ei ole kohustuslik) nt tunnistajate ütlusi ja audiovisuaalseid salvestisi (RKKKo 4-16-6493, p 11.2 ja Tallinna Ringkonnakohtu otsus väärteoasjas nr 4-17-253, p 11). Ilutulestiku kasutamisega kaasnevate häiringute olulisuse hindamisel tuleb silmas pidada, et lisaks mürale võib häiringut põhjustavaks teguriks olla ka valgusefekt, mille tõendamine on samuti võimalik tunnistajate ütluste ja audiovisuaalsete salvestistega.

3.2.4. Järelevalve ja sanktsioonid korrahooldusreeglite rikkumise eest

KorS § 57¹ kohaselt teostavad riiklikku järelevalvet avalikus kohas käitumise üldnõuete järgimise üle politsei ning linna- või vallavalitsus. Seejuures võivad järelevalve teostajad KorS §-i 56 rakendamiseks kasutada vaid korrahoolduse üldmeetmeid.

Juhul, kui tuvastatakse KorS §-i 56 rikkumine, on võimalik isikut KorS § 262 alusel karistada avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumise eest rahatrahviga kuni sada trahviühikut või arestiga, juriidilist isikut rahatrahviga kuni 2000 eurot. Praktikast on KorS § 56 lg 2 rikkumise eest määratud mitte vaid trahve, vaid ka aresti, nt väärteloasjas nr 4-16-6975 määras halduskohus isikule 3 päevase aresti ning ringkonnakohus jättis otsuse muutmata (vt Tallinna Ringkonnakohtu otsus väärteloasjas nr 4-16-6975).

3.3. Kokkuvõtte kehtivas õiguses sätestatud piirangutest

Kehtivas õiguses on ilutulestike kasutamist piiratud üldisemalt korrahoolduseseaduses, konkreetsemalt ja täpsemalt lõhkematerjaliseaduses. Neid kahte seadust ei tuleks seejuures tingimata näha eri- ja üldnormi vahekorras olevateks, vaid teineteist täiendavateks seadusteks, mille eesmärk ja kohaldamisala võivad küll osaliselt, ent mitte täielikult kattuda.

Lõhkematerjaliseaduse regulatsioon piirab nii ilutulestiku kättesaadavust kui kasutust. Samas on regulatsiooni esmaseks eesmärgiks vaid otseste ja vahetute ohtude, eeskätt füüsiliste vigastuste, tuleohu ning lõhkematerjalide kasutamisega kaasneva vara kahjustamine vältimine. Seega ei ole seaduse eesmärgiks häiringute vähendamine üldisemalt. Kohalike omavalitsuste roll on lõhkematerjaliseaduse kehtiva regulatsiooni kohaselt küll piiratud, ent avalike ürituste puhul ning tiheasustusaladel on kõige võimsamate ilutulestikurakettide kasutust võimalik siiski piirata. Positiivse poole pealt võib esile tuua, et kohalikele omavalitsustele on ilutulestiku kasutamise koostööstamisele antud lai kaalutlusruum.

Korrahoolduseseadus piirab avaliku korra üldnõuete osas samuti ilutulestiku kasutust. Samas on lähenemine lõhkematerjaliseaduses kasutatud lähenemisest erinev. Tulenevalt regulatsiooni laiemast eesmärgist (tagada avalik kord), on selle kohaldamisala samuti mõnevõrra laiem, st ilutulestikku võidakse pidada avaliku korda nt müra tõttu häirivaks ka juhul, kui seda kasutatakse LMS ohutusnõuete kohaselt. Teisalt on korrahoolduseseaduses sätestatud keeld tekitada ülemäärast müra ja valgusefekte kohaldatav päevasel ajal vaid avalikus kohas, mujal vaid nn öörahu ajal. Lisaks sisaldab säte mitmeid olulisi kitsendusi, nt tuleb selle rakendamisel arvestada ka piirkonna tavadega. Tulenevalt sätte abstraktsest iseloomust (lisaks piirkonna tavadele tuleb lähtuda keskmise objektiivse isiku häirituse lävest), võib selle kohaldamine ilutulestiku kasutajate suhtes olla seotud märkimisväärse halduskoormuse ning vaidlustega (seda ka hoolimata sellest, et kohtupraktikas ei ole häiringute tõendamise osas väga rangeid standardeid seatud).

Kokkuvõttes võimaldab tänane regulatsioon suhteliselt tõhusalt piirata ilutulestike kättesaadavust ning kasutamist alaealiste poolt. Samuti on reguleeritud võimsamate ja suuremaid häiringuid tekitavate ilutulestikuvahendite kasutus (läbi loakohustuse). Samas võib ka keskmise võimsusega ilutulestiku kasutamine täiskasvanute poolt pikema perioodi vältel ja kumuleeruvalt põhjustada olulisi häiringuid ning häirida avalikku korda. Täiendavaks probleemiks nii LMS kui KorS rakendamisel on asjaolu, et sageli võivad mürahäiringute seisukohalt suurimaks probleemiks olla ühekordsed ilutulestiku kasutamised, kus järelevalve teostamise ajaks on häiring juba lõppenud (erinevalt nt ülemääraselt valju muusikaga meelelahutusüritusest) ning tagantjärele on nõuete rikkumist raske tõestada. Järelevalvet ning nõuete rakendamist üksikute häiringuid põhjustavate juhtumite suhtes raskendab praktikas ka järelevalvet teostavate ametnike arvu piiratus.

4. Ilutulestike kasutamise piirangud teistes EL riikides

Tulenevalt ilutulestiku kasutamisega kaasnevatest keskkonnahäiringutest, negatiivsest mõjust avalikule korrale ning muudest riskidest (nt tuleohutusele), on ilutulestike müüki ja kasutust piiratud ka paljudes teistes EL riikides. Alljärgnevalt on välja toodud mõningad näited sellistest piirangutest.

4.1. Soome

Eraisikul on kohustus vähemalt viis päeva enne üritust teavitada pürotehniliste toodete (ilutulestiku) kasutamisest kohalikku tuletõrjeametit. Teade saadetakse kindlas formaadis, milles näidatakse ära ilutulestiku kasutamise koht, kasutuse täpne aeg ja kasutaja kontaktandmed. Amet teeb kirjaliku otsuse ja võib lisaks määrata toimingud, mis on vajalikud ohutuse tagamiseks või ilutulestiku kasutamise keelamiseks.

Avaliku ilutulestiku korraldamisest tuleb teavitada kohalikku politseiametit vähemalt seitse päeva enne ürituse toimumist.

Ilma tuletõrjeametit teavitamata võib ilutulestikku kasutada ajavahemikus 31. detsember kell 18.00 kuni 1. jaanuar kell 2.00. Kohustuslik on kaitseprillide kasutamine, v.a F1-kategooria ilutulestiku toodete kasutamisel.

Ajavahemikus 1.-26. detsember on ilutulestiku toodete müük tarbijale keelatud.

4.2. Rootsi

Rootsi mitmetes linnades on sarnaselt Soomega kehtestatud ilutulestiku kasutamise lubatud ajavahemik 31. detsember kell 18.00 kuni 1. jaanuar kell 2.00. Peale 2017. a Malmös toimunud intsidenti, kus uusaastapidustuste käigus tulistati rahva hulka ilutulestikurakette, on Rootsi astunud jõulisemaid samme, et järk-järgult keelustada rakett-tüüpi varda otsas olevad ilutulestiku raketid. Alates 1. juunist 2019. a on sellist tüüpi ilutulestiku ostmiseks vaja läbida spetsiaalne koolitus.

4.3. Saksamaa

Saksa õiguse kohaselt ei tohi F2-kategooria ilutulestikku kasutada haiglate, kirikute või vanurite kodude vahetus läheduses. Mujal võib seda ilma täiendavate piiranguteta teha vaid 31. detsembri keskööl vastu 1. jaanuari. Ülejäänud kuupäevadel on pürotehniliste toodete kasutamiseks vajalik taotleda luba kohaliku omavalitsuse ametiasutuselt.

Pürotehniliste toodete müük tarbijatele on lubatud kuupäevadel 29.-31. detsember. F3-kategooria toodete ostmiseks tuleb vastav luba taotleda kohalikust töötervishoiu ja -ohutuse büroost.

4.4. Austria

Austrias on keelatud ilutulestiku kasutamine kirikute, haiglate, lasteaedade, vanadekodude, loomade varjupaikade ja loomaaedade vahetus läheduses. Seadus keelab igasuguse ilutulestiku eriti tuleohtlike või plahvatusohtlike kaupade või kohtade läheduses (nt bensiinjaamad) ja suuremate rahvakogunemiste või spordiürituste läheduses.

Kohalikud omavalitsused võivad kehtestada määrusega rangemaid piiranguid. Viinis on näiteks F2-kategooria ilutulestike kasutamine eraisikutele aastaringselt keelatud. Lubatud on vaid F1-kategooria toodete kasutamine.

4.5. Tsehhi

Aastaringselt on ilutulestiku kasutamiseks vaja kohaliku omavalitsuse luba. Ajavahemikul 31. detsember kell 16.00 kuni 1. jaanuar kell 2.00 võib ilutulestikku kasutada ka ilma loata.

Praha linnavalitsuse määrusega on ilutulestiku kasutamine keelatud linna ajaloolises keskses ning lindude kaitseks vee- ja rannajoone lähedal. Ilutulestiku kasutamine on keelatud ka meditsiinasutuste, vanurite ja puuetega inimeste hooldeasutuste läheduses.

4.6. Inglismaa

Eraisikutel on igal ajal keelatud kasutada ilutulestikku avalikes kohtades (tänaval, teedel, parkides).

5. Võimalikud täiendavad piirangud

5.1. Võimalike piirangute sisu ja kooskõla kehtiva õigusega

5.1.1. Ajaliste ja ruumiliste kasutuspiirangute kehtestamine KOV poolt

Esimeseks võimaluseks piirata ilutulestiku kasutamisest tulenevaid häiringuid, eeskätt pika perioodi vältel esinevat mürahäiringut, mis tuleneb erinevate isikute tegevuse kumuleerumisest, oleks seada ilutulestike kasutamisele täiendavad ajalised ja ruumilised piirangud. Esiteks analüüsime, kas selliseid piiranguid oleks võimalik kehtivas õigusruumis (ilma sellesse põhimõttelisi muudatusi tegemata) kehtestada kohalike omavalitsuste poolt.

PS § 154 lg 1 sätestab, et kõiki kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad kohalikul omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. Nimetatud põhimõtted (iseseisvus ja seaduslikkus) on sätestatud ka kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses (KOKS), mis määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded, vastutuse ja korralduse. KOKS § 3 lg 1 kohaselt on kohaliku omavalitsuse põhimõteteks muuhulgas kohaliku elu küsimuste iseseisev ja lõplik otsustamine ja korraldamine (p 1) ning seaduste järgimine oma ülesannete ja kohustuste täitmisel (p 3).

Riigikohus on lahendis nr 3-3-1-48-16 selgitanud, et kohaliku omavalitsuse iseseisvus tähendab õigust otsustada, kas, millal ja kuidas oma pädevusse kuuluvaid küsimusi lahendada. Seejuures peab valla- või linnavolikogu järgima vaid riigi- ja haldusõiguse üldpõhimõtteid (RKÜKo 3-3-1-48-16). Ilma sellekohase volitusnormita võib kohalik omavalitsus otsustada iga küsimust, mis ei ole riigielu küsimus.

Selleks, et välja selgitada, kas ilutulestiku kasutamise piiramine on kohaliku omavalitsuse pädevuses, tuleb seega vastata järgmistele küsimustele:

- 1) kas tegemist on kohaliku elu küsimusega;
- 2) kas see on kooskõlas muude seadustega.

Riigikohtu selgituste kohaselt on kohaliku elu küsimused sellised küsimused, mis "võrsvad kohalikust kogukonnast ja puudutavad seda ega ole vormilise kriteeriumi kohaselt haaratud või põhiseadusega antud mõne riigiorgani kompetentsi" (RKÜKo 3-4-1-8-09). Täitmist vajavaid kohalikke ülesandeid ei ole võimalik ammendavalt loetleda, samuti võivad need erinevates omavalitsusüksustes olla erinevad ning sõltuvad nii omavalitsusüksuse eripärastest vajadustest kui ka kohaliku kogukonna eelistustest (RKPJKo 3-4-1-3-16).

KOKS § 6 lg 1 kohaselt on omavalitsusüksuse ülesandeks korraldada vallas või linnas mh heakorda ning valla ja linna teede korrashoidu, kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita. Heakorraeeskirjade kehtestamine heakorra tagamiseks kuulub KOKS § 22 lg 1 p 361 kohaselt valla- või linnavolikogu ainupädevusse. Tallinna Linnavolikogu on kehtestanud Tallinna linna heakorra eeskirja (edaspidi nimetatud "eeskiri"), mille eesmärgiks on vastavalt eeskirja § 1 lg-le 1 tagada koos riigi ja Tallinna vastavate õigusaktidega linna puhtus ja heakord. Ilutulestike kasutamisega seondub kaudsest eeskirja § 13 lg 1, mille kohaselt on keelatud risustada ja reostada territooriumi ja ehitisi, sealhulgas avalikus kohas visata maha prügi. Risustamise alla kuulub ka ilutulestikutoodete kestade maha viskamine.

Ilutulestiku kasutamine laiemalt, v.a jäätmetega seonduv, ei ole siiski kohaliku elu küsimuseks, mille piiramine on kohaliku omavalitsuse lahendada. Nimelt reguleerib ilutulestiku kasutamist jm käitlemist LMS ning majandus- ja taristuministri määrus nr 45. Nagu kirjeldatud lähemalt

ptk-s 3.1., reguleerivad need õigustloovad aktid põhjalikult erinevaid kasutuspiiranguid ilutulestiku kasutamisele. Seega on ilutulestiku kasutamise jm käitlemise reguleerimine kehtiva õiguse kohaselt eelkõige riigielu küsimus (v-a küsimustes, kus kohalikele omavalitsustele on eraldi volitused ette nähtud). Seejuures ei ole lõhkematerjaliseaduses sätestatud üldist volitusnormi, mille alusel võiks kohalik omavalitsus ilutulestiku kasutust täiendavalt reguleerida.

Ka eelpool (ptk 3.2.) käsitletud korrakaitseadus ei anna kohalikele omavalitsustele volitust seada täiendavaid piiranguid või tingimusi KorS §-s 56 sätestatule. Võrdluseks, KorS § 55 lg 1 p-s 3 sisaldub volitusnorm, mille kohaselt võib kohalik omavalitsus määrata oma territooriumil kindlaks kohad, kus alasti viibimist ei loeta, sõltumata asjaoludest, teisi isikuid häirivaks. Samaseid volitusnorme KorS § 56 ei sisalda, mistõttu ei saa ka korrakaitsereeglite osas kohalik omavalitsus täiendavaid õiguslikult siduvaid reegleid kehtestada.

Seega on kokkuvõttes kehtivas õiguses väljendatud pädevuste jaotuse kohaselt ilutulestike kasutuse täiendav piiramine võimalik riigi poolt. Kohalikele omavalitsustele täiendavate piirangute kehtestamise õiguse andmine eeldaks põhimõttelist laadi muudatuste, mis volitaks omavalitsusi selliseid piiranguid kehtestama, tegemist lõhkematerjaliseadusesse ja/või korrakaitseadusesse. Siinkohal on asjakohane juhtida tähelepanu asjaolule, et kuigi nt Austrias on küll riigi sees kehtestatud erinevaid piiranguid, võib see tuleneda nii haldustraditsioonidest kui ka riigi administratiivsetest ülesehitusest – Austria näol on tegemist föderaalriigiga.

Lähtudes teiste EL riikide eeskujust, võiks riigi tasandil ilutulestike kasutust täiendavalt piirata põhimõtteliselt kolmel viisil:

- 1) piirates ilutulestiku kasutamise perioodi;
- 2) piirates ilutulestiku kasutamist ruumiliselt;
- 3) laiendades kohalike omavalitsuste poolt ilutulestiku korraldamise loa taotlemise kohustust.

Piirangud kasutuse perioodile

Esimeseks võimaluseks oleks ilutulestiku kasutamist keelata või lubada vaid piiratud ulatuses (nt vaid F1 või F1 ja F2 tüüpi ilutulestiku kasutamist) teatud kuupäevadel ja/või kellaaegadel. Selline muudatus võimaldaks võrreldes tänasega oluliselt vähendada perioodi, mille vältel ilutulestikuga kaasnev müra inimesi ning koduloomi häirib.

Piirangut oleks ka suhteliselt lihtne jõustada, kuna võrreldes nt kehtiva korrakaitseaduse §-s 56 sätestatud keeluga ei oleks enam vaja igal üksikjuhtumil hinnata tegevuse häirivust ega arvestada seejuures ka kohalike tavade ja piisaks vaid ilutulestiku kasutamise fakti tuvastamisest.

Ruumilised piirangud

Teiseks võimaluseks oleks keelata või piirata ilutulestiku kasutamist ruumiliselt, nt tundlike hoonete läheduses. Regulatsiooni rakendatavuse seisukohalt oleks võtmeküsimuseks, kuidas määratleda piirangud selliselt, et need oleksid isikutele üheselt arusaadavad ja tuvastatavad. Üheks võimaluseks oleks määrata kindel minimaalne distants selgelt loetletud hoonetest ja rajatistest (nt haiglad, koolid, lasteaiaid vms).

Ilutulestiku korraldamise loa kohustuse laiendamine

Kolmandaks võimaluseks kasutust piirata oleks laiendada kehtiva LMS § 34 kohaldamisala, nt nõuda ilutulestiku korraldamise loa taotlemist ka tiheasustusalal F3-kategooria ilutulestiku kasutamiseks või isegi F2- ja F3-kategooria ilutulestiku kasutamiseks. Selline lahendus sobituks küll kõige hõlpsamini kehtiva õiguse süsteemi, ent samas tähendaks kohaliku omavalitsuse jaoks halduskoormuse kasvu.

5.1.1. Täiendavad riiklikud müügipiirangud

Lisaks ilutulestike kasutamise piirangutele on teistes EL riikides kasutusel ka müügipiiranguid. Kuigi ilutulestike turule viimine on EL õigusega ühtlustatud (seda valdkonda reguleerib EL direktiiv 2013/29/EL, 12. juuni 2013, pürotehniliste toodete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta), ei keela direktiiv müügipiiranguid täielikult. Direktiivi art 4 lg 2 sätestab selgesõnaliselt, et „käesolev direktiiv ei välista meetmeid, mida liikmesriigid võtavad selleks, et keelata või piirata F2- ja F3-kategooria ilutulestike, teatri pürotehniliste toodete ja muude pürotehniliste toodete omamist, kasutamist ja/või laiemale avalikkusele müümist avaliku korra, julgeoleku, tervise ja ohutuse või keskkonnakaitse huvides“.

Seega on teatud müügipiirangute kehtestamine põhimõtteliselt võimalik. Müügipiiranguid võib jagada kahte gruppi:

- 1) müügikoha asukohti puudutavad piirangud;
- 2) müügiperioodi piirangud.

Müügikohtade asukoha piiramine

Esimeseks võimaluseks on piirata seda, kus pürotehnilisi tooteid võib müüa. Kauba või toote kättesaadavuse piiramine toob enamasti kaasa ka tarbimise vähenemise, seega oleks sellel meetmel vähemalt kaudne mõju häiringute vähendamisele. Müügikohtade asukoha piiramisel oleks üks võimalus lisada olemasolevatele piirangutele nt keeld müüa ilutulestikku teatud kaugusel koolidest jm tundlikest objektidest. Täiendavaks võimaluseks ilutulestikku kättesaadavust paindlikult ja kohalike olusid arvestavalt piirata oleks anda kohalikele omavalitsustele ilutulestikku müügiks tegevusloa andmisel kooskõlastaja roll ning laiendada kaalutlusruumi loa andmisest keeldumiseks.

Perioodilised müügipiirangud

Teiseks võimaluseks piirata ilutulestikku kättesaadavust oleks piirata müügiaega, nt keelata F2- ja F3-kategooria ilutulestikku müük jõuludele eelneval perioodil. Selline lahendus on kasutusel Soomes ning oli varasemalt kasutusel ka Eestis. Kuigi selline lahendus ei välista ilutulestikku kasutamist müügikeeluperioodil, kuna inimesed võivad ilutulestikku ka varem valmis osta, vähendab see eelduslikult siiski häiringute ulatust ja sagedust.

5.1.2. Ilutulestikku maksustamine

Ilutulestikku kättesaadavust aitab teatud määral vähendada ka selle maksustamine. Asjakohase maksu kehtestamine oleks teoreetiliselt võimalik riigi tasandil seadusega niivõrd, kui seda võimaldavad EL õigusest tulenevad piirangud nagu ELTL artiklid 28 (impordi piiramise keeld) ja artikkel 110 (diskrimineeriva maksustamise keeld).

Kohaliku omavalitsuse üksuse võimalused makse kehtestada on seevastu ammendavalt loetletud kohalike maksude seaduses (KoMS). KoMS § 5 nimetab kohalike maksudena reklaamimaksu, teede ja tänavate sulgemise maksu, mootorsõidukimaksu, loomapidamismaksu, lõbustusmaksu ja parkimistasu. Nimetatud maksudest võimaldaks kaudselt maksustada ilutulestikku kasutamist lõbustusmaks tingimusel, et ilutulestikku kasutamine on osa tasulisest meelelahutusüritusest. KoMS § 14 kohaselt maksavad lõbustusmaksu tasuliste meelelahutusürituste korraldajad või meelelahutusasutuste omanikud müüdüd pääsmeetelt.

Kuigi seadus lubab määratleda maksust soodustusi ja vabastusi, on siiski küsitav, kas on võimalik määratleda maks selliselt, et see kohaldub peamiselt üritustele, kus kasutatakse ilutulestikku. Ilmselt oleks antud maksu haldamine ka liiga kulukas, millele viitab tõsiasi, et teadaolevalt pole kunagi ükski omavalitsusüks antud maksu mingil kujul kehtestanud.

Samuti ei aitaks maks ohjata keskkonahäiringute seisukohast kõige probleemsemat ilutulestiku kasutust – nn paugutamist enda lõbuks. Kokkuvõttes ei ole kohaliku omavalitsuse üksusel maksude abil võimalik ilutulestikuga kaasnevat mürahäiringut efektiivselt reguleerida, seetõttu maksustamise proportsionaalsust alljärgnevalt lähemalt ei analüüsita.

5.2. Piirangute proportsionaalsus

5.2.1. Proportsionaalsust mõjutavad tegurid

Erinevad ilutulestiku kasutamist või müüki piiravad meetmed on põhiõigusi, sh ettevõtlusvabadust (põhiseaduse § 31) ning üldist vabaduspõhiõigust (põhiseaduse § 19) riivavad. Seega tuleb vastavate piirangute puhul esmalt defineerida legitiimne eesmärk või eesmärgid ning seejärel hinnata, kas meetmed on:

- 1) sobivad, st soodustavad valitud eesmärgi saavutamist;
- 2) vajalikud, st võimaldavad saavutada eesmärki soovitud tõhususega, piirates samas võimalikult vähe teiste isikute õiguseid;
- 3) mõõdukad, ehk eesmärgi tähtsus õigustab põhiõigustesse sekkumise ulatust ja intensiivsust.

Antud juhul on Tallinna linnalt saadud info kohaselt peamiseks eesmärgiks vähendada ilutulestiku kasutamiseega kaasnevaid mürahäiringuid, seejuures nii nende ajalist kestust kui ka intensiivsust.

Käesolevas lühianalüüsis pole kahjuks võimalik anda lõplikku hinnangut erinevate lahenduste ning nende modaliteetide proportsionaalsusele, kuna nii kaasneva põhiõiguste riive kui piirangute mõjususe osas puuduvad vajalikud lähteandmed. Andmeteks, mis võimaldaks anda lõpliku hinnangu on eelkõige:

- 1) ilutulestike kasutuse ajaline statistika (kui palju kasutatakse ilutulestikku kuupäevade ja/või kellaaegade lõikes, sh millise kategooria ilutulestikke kasutatakse);
- 2) ilutulestikku kasutavate inimeste arv ja kasutussagedus nende poolt (koos kategooriatega);
- 3) ilutulestikuga kaasnevatest häiringutest mõjutatud isikute arv ning häiringuepisoodide ajaline ja ruumiline jaotus;
- 4) ilutulestike müügi statistika.

5.2.2. Esialgne hinnang erinevate lahenduste proportsionaalsusele

Hoolimata täpsemate andmete puudumisest ilutulestike kasutamise ning neist lähtuvate häiringute kohta, on alljärgnevalt antud esialgne hinnang erinevate lahenduste proportsionaalsusele:

1. **Piirangud ilutulestiku kasutuse perioodile** – tegemist on meetmega, mis võimaldab häiringuid otseselt vähendada ning on suhteliselt lihtsasti rakendatav, mistõttu võib seda pidada sobivaks. Vajalikkuse osas võib samas tekkida küsimus sellest, kas sama tõhusalt oleks võimalik vähendada häiringuid ka isikute õiguseid vähem riivavate meetmetega, nt sätestades ruumilised piirangud või kombineerides ajalisi ja ruumilisi piiranguid (st keelates või piirates ilutulestiku kasutamise teatud ajal ja teatud kohtades). Mõõdukus sõltub eelkõige sellest, kui intensiivsed piirangud on, st kui pikk on keelu või piirangu rakendamise periood ning milliste ilutulestiku kategooriate kasutus piiratud on.
2. **Ruumilised piirangud** – tegemist on samuti meetmega, mis võimaldab häiringuid otseselt vähendada, rakendatavuse hõlpsus sõltub sellest, milline on piirangute täpne sisu. Sõltuvalt sellest, millistel aladel oleks ilutulestiku kasutamine piiratud, võib see olla isikute õigusi ajalistest piirangutest nii vähem kui rohkem (nt kui keeld kehtiks

kõigil tiheasustusaladel) riivav ning sellest sõltub ka hinnang lahenduse mõõdukusele.

3. **Kombineeritud kasutuspiirangud** - nagu eelpool viidatud, võib ruumilisi piiranguid ka ajalistega kombineerida. Selline lähenemine võimaldaks piiranguid täpsemalt kindlaks määrata ning piirata põhiõiguseid seal, kus see on teiste isikute õiguste kaitseks kõige enam vajalik. Eeldades, et häiringute geograafiline ja ajaline jaotus ei ole ühtlane (st suurimad häiringud leiavad aset tiheasustusaladel ning novembris-detsembris), oleks kombineeritud piirangud rohkem õigustatud kui vaid ajaliste või ruumiliste piirangute kehtestamine
4. **Ilutulestiku korraldamise loa kohustuse laiendamine** – tegemist on meetmega, mis põhimõtteliselt sarnaneb kombineeritud kasutuspiiranguga, ent annab täiendavalt võimaluse igakordse kaalutusotsuse tegemise läbi veelgi enam häiringuid ajaliselt ja ruumiliselt suunata. Samas kaasneb loakohustuse laienemisega märkimisväärne halduskoormus ning heade kaalutusotsuste tegemine eeldab ka head ülevaadet loa andmise mõjudest. Analüüsi koostajad kahtlevad, kas vastav halduskoormus oleks vastuvõetav ning otsusetegijatel on piisavalt andmeid, et teha paindlikke ja vähemalt enamasti otstarbekaid otsuseid.
5. **Müügikohtade asukoha piirangud** võimaldavad küll eelduslikult häiringute koguhulka vähendada, ent ei võimalda adresseerida kasutust kõige problemaatilisemates kohtades ja ajaperioodidel. Seetõttu võib lahendust pidada eelkäsitletutest vähem proportsionaalseks.
6. **Müügiaja piirangud** võimaldavad vähendada ilutulestiku kasutamise kaasnevat häiringuid teatud perioodidel. Kuigi meetme tõhusus võib olla pisut madalam kui ajalisel kasutuspiirangul, riivaks see vähem üldist vabaduspõhiõigust (samas riivates ettevõtlusvabadust) ning oleks ka kergemini kontrollitav ja jõustatav. Piirangu tõhususe suurendamiseks oleks ka seda piirangut võimalik kombineerida ajaliste ja/või ruumiliste piirangutega.

5.2.3. Lahenduste modaliteedid ja nende mõju proportsionaalsusele

Eeltoodud lahenduste puhul on mitmeid modaliteete, mis mõjutaks nende proportsionaalsust, seda kas täiendava paindlikkuse võimaldamise või halduskoormuse vähendamise läbi. Olulisemad sellised modaliteedid on:

- 1) üldkehtivatest piirangutest erandite võimaldamine eelneva loa või kooskõlastuse alusel – võimaldaks teatud juhtudel teha erandeid üldistest ajalistest ja/või ruumilistest kasutuspiirangutest, leides seega paindlikumalt tasakaalu häiringute vähendamise ja põhiõiguste piiramise vahel;
- 2) üldkehtivatest piirangutest erandite tegemine teatud perioodil – levinud on tavapärasest leebemate piirangute rakendamine uusaastaõöl, nt vahemikust kella 18-st 2.00-ni. Kuigi selline regulatsioon võimaldab suuremaid häiringuid sel perioodil, on vähemalt müra osas häiringute koondamine ette teada olevale perioodile lahenduseks, mis aitab häiringuid tänasega võrreldes oluliselt vähendada, samas isikute üldist vabaduspõhiõigust vähem riivates;
- 3) lubade ja nõusolekute asemel teatise kohustuse rakendamine – kui lubade puhul eeldatakse selgesõnalist nõusolekut haldusorganilt, siis teatiste puhul on eeldus vastupidine. Eeldatakse, et teatise esitamise järel, kui haldusorgan täiendavaid samme ette ei võta, on tegevus lubatud. See aitaks vähendada halduskoormust, andes samas siiski ülevaate häiringute ajalisest ja ruumilisest jaotusest ning võimaluse vajadusel siiski täiendavaid piiranguid seada. Sellist lähenemist võiks nt kasutada F3-kategooria ilutulestike tiheasustusalal kasutamise reguleerimiseks.

5.3. Eelistatavad lahendused

Eeltoodud analüüsi põhjal võib eelistatavaks lahenduseks pidada eelkõige **riigi poolt kehtestavaid kombineeritud piiranguid ilutulestike kasutusele**. Välisriikide eeskujul võiks ka Eestis piirata ilutulestiku kasutamist neil perioodidel ning asukohtades, kus see enim häiringuid põhjustab (ennekõike novembris-detsembris ning kohtades, kus asuvad eelduslikult müra suhtes tundlikumad inimesed või müra levib kõige enamate inimesteni). Kuna ilutulestikud on võimsuse (see on omakorda seotud häirivusega) järgi jagatud ka kategooriatesse, ei pea seejuures piirama kõigi ilutulestikutoodete kasutust, vaid piirduda võib ka teatud kategooria (eelkõige F2- ja F3-kategooria) ilutulestiku kasutuse piiramisega. Tagamaks piirangute proportsionaalsust, võib kaaluda ka teatud erandite lubamist, nt lubada piirangutega ajal ja alal ilutulestiku kasutamist linna- või vallavalitsuse eriloal.

Ulatuslikumate piirangute kehtestamisel võib üle vaadata ka **ilutulestike müügi ajalised piirangud**. See aitaks toodete kättesaadavuse piiramise läbi tagada, et kasutuse piirangutest praktikas paremini kinni peetakse. Seejuures ei oleks ajalised piirangud ilutulestiku müügile pretsedenditud – kuni 2010. a kehtis keeld müüa teatud I ja II kategooria (varasem kategoriseering) pürotehnilisi tooteid perioodil 1. november kuni 26. detsember.